

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

КОМІТЕТ З ПИТАНЬ ОСВІТИ, НАУКИ ТА ІННОВАЦІЙ

до Протоколу № 136
від 25 жовтня 2023 року

В И С Н О В О К

до проекту Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення порядку обробки та використання даних в державних реєстрах для військового обліку та набуття статусу ветерана війни під час дії воєнного стану (реєстр. № 10062 від 25.10.2023)

Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій за дорученням Голови Верховної Ради України 25 жовтня 2023 року (протокол № 136) розглянув проект Закону України щодо удосконалення порядку обробки та використання даних в державних реєстрах для військового обліку та набуття статусу ветерана війни під час дії воєнного стану (реєстр. № 10062 від 25.10.2023), поданий народним депутатом України Арахамією Д.Г. та іншими народними депутатами України.

У пояснювальній записці до проекту Закону України визначено, що його розроблено з метою законодавчого удосконалення процедури інформаційної взаємодії між державними реєстрами, встановлення можливості подання заяви (звернення) в паперовій або електронній формі до відповідних державних органів для набуття статусу учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та члена сім'ї загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України, а також визначення порядку набуття військовослужбовцями статусу учасника бойових дій під час дії воєнного стану.

Для реалізації цієї мети законопроектом пропонується внести зміни до законів України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» (далі – Закон № 1951), «Про публічні електронні реєстри» (далі – Закон № 1907), «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон № 3551), якими передбачити:

інформаційну взаємодію між державними реєстрами у зв'язку з набуттям статусу учасника бойових дій;

встановлення можливості громадян України подати заяву (звернення) в паперовій або електронній формі відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг», і, зокрема,

засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та/або Єдиного державного реєстру ветеранів війни до відповідних державних органів для набуття статусу учасника бойових дій, особи з інвалідністю внаслідок війни та члена сім'ї загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України;

встановлення особливостей набуття статусу учасника бойових дій під час дії воєнного стану на підставі довідки про безпосередню участь особи у заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України оформленою в електронному вигляді.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило до тексту законопроекту низку зауважень.

Щодо змін до Закону № 1951

1. Проектом передбачається, що держателем Реєстру є Міністерство оборони України (далі - Держатель Реєстру), адміністраторами Реєстру є Генеральний штаб Збройних Сил України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України та розвідувальний орган Міністерства оборони України (далі – адміністратор Реєстру) (ч. 1 ст. 5 Закону № 1951 у редакції проекту). У даному контексті ГНЕУ звертає увагу, що згідно з ч. 2 ст. 33 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» загальне керівництво роботою, пов'язаною з організацією та веденням військового обліку призовників, військовозобов'язаних та резервістів, контроль за станом цієї роботи в центральних та місцевих органах виконавчої влади, інших державних органах (крім Служби безпеки України та Служби зовнішньої розвідки України), органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від підпорядкування і форми власності здійснює ***Генеральний штаб Збройних Сил України***.

Крім того, досить сумнівною є пропозиція проекту визначати адміністратором реєстру розвідувальний орган Міністерства оборони України, оскільки цей орган входить до структури Міністерства оборони України.

2. У ч.1 ст.6 Закону України № 1951, на думку ГНЕУ, варто було б врахувати, що військовослужбовці проходять військову службу не тільки у Збройних Силах України та інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а й у державних органах спеціального призначення з правоохоронними функціями (якими, наприклад, є Служба безпеки України, Державна прикордонна служба України), розвідувальних органах України (якою визначається Служба зовнішньої розвідки) та інших державних органах (наприклад, у Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації).

3. Відповідно до ч.1 ст.13, ч.3 ст.13, ч.3 ст.14 Закону № 1951 (у редакції законопроекту) на законодавчому рівні пропонується визначити, що відомості, які збиралися повноважними на те органами державної влади у фізичних осіб (суб'єктів персональних даних) на певні законні цілі (зрозумілі та передбачувані для самих осіб), будуть вільно оброблятися іншими органами державної влади для реалізації інших цілей, що несумісні з цілями, для яких їх від початку збирали.

ГНЕУ при цьому звертає увагу, що згідно з ч. 2 ст. 32 Конституції України не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

4. Додаткового уточнення потребує положення п. 33 ч. 1 ст. 7 Закону № 1951 (у редакції проекту), в якому зазначено, що до персональних даних призовника, військовозобов'язаного та резервіста належать відомості про осіб зниклих безвісти. Адже у проекті не розкривається, які конкретно відомості мають у увазі.

Щодо змін до Закону 1907

У новому п. 8 ч. 2 ст. 6 Закону № 1907 Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів пропонується віднести до категорії базових реєстрів, що, на думку ГНЕУ, є дискусійним. Адже згідно із приписами абз. 1 ч. 2 ст. 6 вказаного Закону «до базових реєстрів належать реєстри, що забезпечують одноразовий збір інформації про об'єкт реєстру (його правовий статус) з метою багаторазового використання як юридично обов'язкової, достовірної та актуальної інформації про такий об'єкт реєстру (його правовий статус) в інших реєстрах та/або національних електронних інформаційних ресурсах ...».

Щодо змін до Закону № 3551

1. У проекті пропонується передбачити, що особи, зазначені в абз. 1 п. 19 ч. 1 ст. 6 Закону № 3551, або їх представники мають право, відповідно до Закону України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг», подати заяву (звернення) в паперовій або електронній формі, зокрема, засобами Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та/або Єдиного державного реєстру ветеранів війни в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, до комісії з питань розгляду матеріалів визнання учасниками бойових дій. У контексті зазначеного, як вважає ГНЕУ, варто зауважити, що запропоноване положення потребує правової визначеності, а назва комісії – уточнення.

2. На думку ГНЕУ, вбачається доцільним встановити граничний термін набуття статусу учасника бойових дій. Відповідне положення надасть можливість зацікавленим особам заздалегідь планувати свої дії, враховуючи часові обмеження.

У цьому зв'язку варто зауважити, що на розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» щодо цифровізації набуття статусу учасника бойових дій в умовах воєнного стану» (реєстр. № 9681 від 04.09.2023), який містить аналогічні положення. Зокрема, ним також пропонується доповнення Закону № 3551 новою ст. 6-1 «Особливості набуття статусу учасника бойових дій в умовах дії правового режиму воєнного стану».

3. Фахівці ГНЕУ також звертають увагу на необхідність редакційного доопрацювання визначень Єдиного державного реєстру призовників,

військовозобов'язаних та резервістів та Єдиного державного реєстру ветеранів війни (зміни до ч. 1 ст. 3-1 Закону № 3551).

4. Крім того, ГНЕУ звертає увагу на необхідність редакційного доопрацювання визначень Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів та Єдиного державного реєстру ветеранів війни (зміни до ч. 1 ст. 3-1 Закону № 3551).

5. У проекті пропонується доповнити Закон № 3551 новою ст. 6-1, ч. 8 якої передбачає: «Держатель Реєстру або інші уповноважені особи (органу) несуть відповідальність за своєчасність набуття статусу учасника бойових дій та формування витягу разом з унікальним електронним ідентифікатором (QRкодом, штрих-кодом, цифровим кодом) на підставі даних Реєстру».

Зважаючи на принцип індивідуалізації відповідальності, ГНЕУ пропонує в законодавчих актах передбачати відповідальність для посадових осіб таких органів та встановлювати конкретний склад правопорушення для притягнення таких осіб до відповідальності.

6. На думку ГНЕУ, зважаючи на те, що у ст. 6 Закону № 3551 наводиться перелік осіб, які мають право на отримання учасника бойових дій, додатково зазначати у новій ст. 6-1 цього Закону такий перелік недоцільно. Оскільки у пропонованій нормі визначаються особливості набуття статусу учасника бойових дій під час дії воєнного стану, то у ній мали б врегулюватися окремі питання, які є характерними саме для цього періоду.

7. ГНЕУ також звертає увагу, що у ч. 1 нової ст. 6-1 Закону № 3551 використовується поняття «військова агресія». Проте варто зауважити, що в законодавстві у сфері національної безпеки і оборони наявне поняття «збройна агресія» (див. ст. 1 Закону України «Про оборону України»).

Міністерство фінансів України вважає, що законопроект потребує доопрацювання.

Фахівці Міністерства фінансів України зазначають, що реалізація Закону може вплинути на показники державного бюджету.

Законопроект не відповідає положенням частини першої статті 27 Бюджетного кодексу України, згідно з якою до законопроекту, прийняття якого призведе до зміни показників бюджету, суб'єкт права законодавчої ініціативи зобов'язаний додати фінансово-економічне обґрунтування (включаючи відповідні розрахунки), а також пропозиції змін до законодавчих актів України щодо скорочення витрат бюджету та/або джерел додаткових надходжень бюджету для досягнення збалансованості бюджету.

Міністерство освіти і науки України в межах компетенції висловило низку зауважень до законопроекту.

1. Міністерство освіти і науки України - центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, є держателем Єдиної державної електронної бази з питань освіти (стаття 74 Закону України «Про освіту») (далі – ЄДЕБО), в якій обробляється значний обсяг інформації, зокрема, про освіту та спеціальності.

МОН України звертає увагу, що відповідно до частини сьомої статті 74 Закону України «Про освіту» ЄДЕБО в порядку електронної взаємодії здійснює

обмін інформацією, у тому числі з Єдиним державним реєстром призовників, військовозобов'язаних та резервістів у обязі та у випадках, визначених законом.

Пунктом 16 частини першої статті 7 Закону України «Про Єдиний державний реєстр призовників, військовозобов'язаних та резервістів» (далі – Закон) встановлено, що до персональних даних призовника, військовозобов'язаного та резервіста належать, зокрема, відомості про освіту та спеціальність.

Відповідно до частини третьої статті 14 Закону актуалізація бази даних Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів (далі – Реєстр) здійснюється на підставі відомостей, що вносяться органами ведення Реєстру, а також шляхом інформаційної взаємодії між Реєстром та інформаційно-телекомунікаційними системами, реєстрами, базами (банками) даних, держателями (розпорядниками, адміністраторами) яких є державні органи, зазначені у цій частині. Органи ведення Реєстру одержують в електронному вигляді від центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, - відомості, зазначені у пункті 16 частини першої статті 7 цього Закону.

Формулювання в пункті 16 статті 7 Закону «відомості про освіту та спеціальність», як вважають фахівці МОН України, не розкриває обсяг персональних даних, передачу яких до Реєстру повинно забезпечити МОН України. Для прикладу, по інших персональних даних у зазначеній вище статті Закону обсяг викладено детально: відомості про батьків (усиновлювачів), опікунів, піклувальників та інших представників (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дата народження) (пункт 8); відомості про сімейний стан особи та членів її сім'ї (прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), а також дітей) (пункт 81); реквізити паспорта громадянина України та паспорта громадянина України для виїзду за кордон (серія, номер, дата видачі, орган, що видав, строк дії) (пункт 9) тощо).

МОН України зазначає, що відповідно до статті 6 Закону України «Про захист персональних даних» серед загальних вимог до обробки персональних даних є наступні:

обробка персональних даних здійснюється відкрито і прозоро із застосуванням засобів та у спосіб, що відповідають визначеним цілям такої обробки;

персональні дані мають бути точними, достовірними та оновлюватися в міру потреби, визначеної метою їх обробки;

склад та зміст персональних даних мають бути відповідними, адекватними та ненадмірними стосовно визначеної мети їх обробки;

обробка персональних даних здійснюється для конкретних і законних цілей, визначених за згодою суб'єкта персональних даних, або у випадках, передбачених законами України, у порядку, встановленому законодавством.

Конституційний Суд України у своїх рішеннях від 22 вересня 2005 року № 5-рп, від 08 травня 2016 року № 3-рп та від 11 жовтня 2018 року № 7-р послідовно дотримується позиції, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права (частина перша статті 8 Конституції України), одним з елементів якого є правова

визначеність положень законів та інших нормативно-правових актів. Конституційний Суд України виходить із того, що принцип правової визначеності не виключає визнання за органом державної влади певних дискреційних повноважень у прийнятті рішень, однак у такому випадку має бути механізм запобігання зловживанню ними. Цей механізм повинен забезпечувати, з одного боку, захист особи від свавільного втручання органів державної влади у її права і свободи, а з другого, наявність можливості в особи передбачити дії цих органів.

Враховуючи зазначене, *МОН України пропонує законопроектом також внести зміни до пункту 16 статті 7 Закону, визначивши виключний перелік відомостей про освіту та спеціальність, що є персональними даними, передачу яких органам ведення Реєстру повинно забезпечити МОН України.*

2. Абзацом дванадцятим підпункту 5 пункту 1 та абзацом п'ятим підпункту 9 пункту 1 розділу I законопроекту, вносяться зміни до Закону, відповідно до яких передбачається, що органи ведення Реєстру отримуватимуть відомості про проходження освітніх курсів та курсів підвищення кваліфікації від МОН України. Фахівці МОН України звертають увагу, що в інформаційно-комунікаційних системах, реєстрах, базах (банках) даних, держателем (розпорядником) яких є МОН України, відсутні відомості про проходження освітніх курсів та курсів підвищення кваліфікації. Зазначена інформація зберігається безпосередньо у суб'єктів освітньої діяльності, що надають такі освітні послуги. *Враховуючи зазначене, МОН України пропонує виключити з пункту 1 розділу I законопроекту абзац дванадцятий підпункту 5 та абзац п'ятий підпункту 9 як такі, що найближчим часом не можуть бути реалізовані.*

Міністерство соціальної політики України вважає, що законопроект потребує доопрацювання.

Міністерством у справах ветеранів України зазначений законопроект підтримується за умови доопрацювання.

Підкомітет з питань освіти впродовж життя та позашкільної освіти і адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу, розглянувши 24.10.2023 зазначений законопроект, рекомендує прийняти його за основу з врахуванням таких пропозицій:

внести зміни до пункту 16 статті 7 Закону, визначивши виключний перелік відомостей про освіту та спеціальність, що є персональними даними, передачу яких органам ведення Реєстру повинно забезпечити МОН України;

виключити з пункту 1 розділу I законопроекту абзац дванадцятий підпункту 5 та абзац п'ятий підпункту 9 як такі, що найближчим часом не можуть бути реалізовані.

Заслухавши інформацію Міністерства освіти і науки України, заступника голови Комітету Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій С.Колебошина, Комітет Верховної Ради України з питань освіти, науки та інновацій, розглянув законопроект реєстр. № 10062 в межах предмета відання Комітету та ухвалив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України відповідно до пункту 1 частини першої статті 114 Закону України «Про Регламент Верховної Ради України» проект Закону України про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення порядку обробки та використання даних в державних реєстрах для військового обліку та набуття статусу ветерана війни під час дії воєнного стану (реєстр. № 10062 від 25.10.2023), поданий народним депутатом України Арахамією Д.Г. та іншими народними депутатами України, за результатами його розгляду в першому читанні прийняти за основу.

2. Направити цей Висновок та експертний висновок Міністерства освіти і науки України до законопроекту реєстр. № 10062 до Комітету Верховної Ради України з питань національної безпеки, оборони та розвідки, який є головним з опрацювання цього законопроекту.

Голова Комітету

Сергій БАБАК